

Obhájené dizertačné práce

Mária Ďurkovská, durkovska@saske.sk

22. augusta 2013 sa konali na Fakulte humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici úspešné obhajoby dizertačných prác doktorandov Katedry histórie Fakulty humanitných vied UMB v študijnom odbore 2.1.9 Slovenské dejiny.

Obhajované boli práce Mgr. Bernadety Ottmárovej, Mgr. Pavla Sakáča a PhDr. et JUDr. Anny Virostkovej

Mgr. Bernadetta Ottmárová

Názov práce:

Michal Žilinský – historik a politik obdobia dualizmu

Školiteľ:

doc. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD., Katedra histórie, Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica;

Oponenti:

Mgr. Karol Hollý, PhD., Historický ústav SAV, Bratislava;

Anna Kováčová, PhD., Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Békéscsaba;

prof. PhDr. Pavol Martuliak, CSc., Katedra histórie, Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica

Štruktúra dizertačnej práce:

Hlavným cieľom bádania je historický výskum a tvorba M. Žilinského v konfrontácii s jeho politickými a kultúrnymi aktivitami v ich slovenskom a maďarskom rozmere. Čiastkové ciele zodpovedajú štruktúre samotnej práce a tvoria ich nasledovné okruhy:

1. Etablovanie Michala Žilinského ako člena Liberálnej strany a jeho politická kariéra poslanca a štátneho úradníka.
2. Oscilácia M. Žilinského medzi etnickým pôvodom a uhorským/maďarským patriotizmom a spoločenskou reputáciou. Dvojitá identita dolnozemskej Slovákov v békešsko-čanádskom regióne. Kontroverzné postavenie Michala Žilinského v tejto problematike.
3. Interpretácia typu dolnozemskej vzdelanec, ktorého slovenskú etnickú identitu silno oslabovala hodnota uhorského vzdelanec stotožňovaná s maďarským charakterom štátu a oficiálnou vládou politikou.
4. Charakteristika M. Žilinského ako člena Matice slovenskej a tajomníka a podpredsedu Uhorskokrajinského slovenského vzdelávacieho spolku.

5. Analýza činnosti M. Žilinského ako štátneho tajomníka a hlavného župana.

6. Interpretácia politických postojov Žilinského na poli života evanjelickej cirkvi.

Mgr. Pavol Sakáč

Názov práce:

Hlavné odvetvia hospodárskeho života v Pohronskej župe 1923 - 1928 - reštrukturalizácia, konjunktúra a sociálne aspekty vývoja

Školiteľ:

prof. PhDr. Peter Mičko, PhD., Katedra histórie, Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica;

Oponenti:

prof. PhDr. Pavol Martuliak, CSc., Katedra histórie, Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica;

PhDr. Ludovít Hallon CSc., Historický ústav SAV, Bratislava;

doc. PhDr. Pavol Tišliar, PhD., Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava

Štruktúra dizertačnej práce:

Práca je rozdelená do piatich kapitol. V úvode prvej kapitoly autor analyzoval hospodárske pomery na území Slovenska pred reorganizáciou štátnej správy a samosprávy a definoval príčiny a pohnútky, ktoré viedli štátne orgány k jej zmenám. V druhej a tretej podkapitole v základných charakteristikách priblížil Pohronskú veľžupu s jej kompetenciami v hospodárskych otázkach, hlavne v rozpočtovej politike. V druhej kapitole je charakterizovaná poľnohospodárska výroba na území Župy XVIII. z hľadiska rastlinnej a živočíšnej výroby a na základe geografického rozdelenia v jednotlivých subregiónoch. Autor rieši i otázku zamestnanosti v poľnohospodárskej výrobe, jej úroveň, spoločné črty a miestne špecifiká pri pracovných postupoch v porovnaní s ostatnými časťami veľžupy. V tejto kapitole pozornosť venuje i problematike pozemkovej reformy a rozpočtovej politiky, ako aj rozvojovým plánom župných orgánov v poľnohospodárstve. V tretej kapitole, týkajúcej sa lesníctva, autor stručne charakterizuje podiel lesov na celkovom pôdnom fonde a organizačné záležitosti správy lesov. Následne sa venuje vlastníckej štruktúre lesov a problematike veľkých vlastníkov pôdy, ako aj župným orgánom vo vzťahu k lesom, pričom rozoberá ich kompetencie a rozpočtovú politiku v kontexte s právomocami štátu. Vo štvrtej kapitole, o priemysle, podáva autor rozbor priemyselnej výroby z hľadiska jednotlivých odvetví, chronologicky charakterizuje vývoj priemyslu a udáva vývoj zamestnanosti v priemysle počas existencie Pohronskej veľžupy, pričom výsledky porovnáva s ostatnými župami aj celým Slovenskom. Vo štvrtej kapitole sa P. Sakáč venuje výlučne činnosti župana a župných orgánov v snahe aktivizovať hospodárstvo v Pohronskej veľžupe. V poslednej, piatej kapitole, zovšeobecňuje poznatky o skúmaných odvetviach hospodárskeho života v Pohronskej veľžupe a hľadá pozitíva a negatíva, resp. celkový význam samosprávy na rozvoji tohto celku a jeho obyvateľov.

PhDr. Et JUDr. Anna Virostková

Názov práce:

Ukrajinské národnostné školstvo na Slovensku (1945 - 1970)

Školiteľ:

PaedDr. Marián Gajdoš, CSc., Spoločenskovedný ústav SAV, Košice

Oponenti:

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., Inštitút histórie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove;

doc. PhDr. Michal Šmigel, PhD., Katedra histórie, Fakulta humanitných vied UMB, Banská Bystrica;

Mgr. Zlatica Sáposová PhD., Spoločenskovedný ústav SAV, Košice

Štruktúra dizertačnej práce:

Dizertačná práca pozostáva z troch kapitol. Úvodná kapitola *Vývoj ukrajinského národnostného školstva v povojnovom období* začína charakteristikou spoločensko-politickej situácie po roku 1945, ktorej súčasťou boli aj významné zmeny výchovno-vzdelávacieho systému. V ďalších podkapitolách autorka pojednáva o stave ukrajinského národnostného školstva, o politických tlakoch, ktorým bolo vystavené a o faktoroch, ktoré determinovali jeho formovanie. Osobitný dôraz venuje činnosti Ukrajinskej národnej rady. Prjaševčiny a jej vplyvu na riešenie otázok školstva, Referátu ukrajinských škôl, ukrajinským školským inšpektorátom ako aj postojom Slovenskej národnej rady k úprave školských záležitostí. V druhej časti analyzuje hlavne personálne, organizačné a materiálne problémy ukrajinských škôl a tretia je zameraná na charakteristiku školského zákona z roku 1948, ktorý znamenal vznik tzv. jednotného školstva a podmieňoval aj vznik a vývoj menšinových škôl.

Druhá kapitola *Špecifická vývoja spoločnosti a ukrajinské národnostné školy v 50. rokoch* je rozčlenená na tri podkapitoly. Prvá z nich hodnotí povinné zavedenie ukrajinského vyučovacieho jazyka do ukrajinských národnostných škôl v roku 1952 a jeho dôsledky, druhá si všíma postavenie učiteľov a ich úlohu pri vzdelávaní a tretia je zameraná na situáciu v ukrajinských národnostných školách po zavedení ukrajinského vyučovacieho jazyka.

Tretia kapitola pod názvom *Vývoj po roku 1960 a prejavy krízy v oblasti ukrajinského národnostného školstva* popisuje organizačné, personálne a materiálne zmeny v ukrajinskom školstve po prijatí Ústavy ČSSR z 11. júla 1960 a administratívnej reformy z roku 1960. V tejto kapitole sa A. Virostková venovala o.i. aj príprave a vzdelávaniu učiteľov, predovšetkým sa však snažíme analyzovať príčiny, ktoré mali vplyv na výrazný pokles počtu ukrajinských národnostných škôl.

23. a 27. augusta 2013 sa konali na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach úspešné obhajoby dizertačných prác doktorandov Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v študijnom odbore 2.1.9 Slovenské dejiny.

23. augusta prácu úspešne obhájila Mgr. Bernadeta Fabová a 28. augusta práce obhájili Mgr. Mikuláš Jančura a Mgr. Nikola Regináčová.

Mgr. Bernadeta Fabová

Názov práce:

Majetkové pomery košickej meštianskej rodiny v 16. storočí

Školiteľ:

prof. PhDr. Ferdinand Uličný, DrSc., Katedra histórie, Filozofická fakulta UPJŠ, Košice

Oponenti:

prof. PhDr. Ján Lukačka, CSc., Katedra slovenských dejín, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava;

Mgr. Marcela Domenová, PhD., Inštitút histórie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov;

PhDr. Tünde Lengyelová, PhD., Historický ústav SAV, Bratislava;

Štruktúra dizertačnej práce:

Práca pozostáva zo štyroch základných kapitol, členených na menšie podkapitoly. Prvá kapitola, s názvom *Ciele, metodologické východiska a historiografia*, sa zaoberá cieľmi, metodológiou, ako aj literatúrou relevantnou pre výskum zvolenej témy. Vnútorne je členená na tri podkapitoly, v rámci nich sú podrobne rozpísané jednotlivé primárne i sekundárne ciele práce, aplikované metódy výskumu, stručná charakteristika pozitív a negatív zvolenej pramennej bázy výskumu, ale aj prehľad a kritika relevantných publikácií. Pozornosť je kladená aj na presné vymedzenie využitej pramennej základne. Druhá kapitola s názvom *Testamenty košických mešťanov*, skladajúca sa z dvoch častí, je venovaná výlučne charakteristike testamentov a inventárov ako primárneho prameňa výskumu, ale aj rekonštrukcií procesu ich vzniku, právnym náležitostiam a ich celkovému významu pre sledovanú spoločnosť. V tejto časti je tiež uvedený ich informačný potenciál a možnosti ich ďalšieho výskumu, ako aj využitia v nich obsiahnutých poznatkov na rekonštrukciu iných aspektov meštianskej spoločnosti stanovenej lokality. V poradí tretia kapitola, *Košické meštianstvo v období 15. a 16. storočia*, sa zaoberá celkovou charakteristikou skúmanej meštianskej society, ktorá je tvorená syntézou a komparáciou poznatkov publikovaných vo viacerých parciálnych štúdiách i monografiách. Posledná, štvrtá kapitola s názvom *Majetok košickej meštianskej rodiny* predstavuje nosnú časť celej predkladanej práce. Vnútorne je členená na osem menších častí, podkapitol, ktoré sa venujú charakteristike výlučne jednej časti majetku košickej meštianskej rodiny.

V tejto kapitole sa B. Fabová venuje výskumu domov, pozemkov, šperkov a cenností, oblečenia, kníh, vybavenia domácností, nábytku i bytového textilu a v poslednej rade aj potravinami a zvieratami vyskytujúcimi sa vo vlastníctve mešťanov a ich rodín.

Mgr. Mikuláš Jančura

Názov práce:

Hospodárske predpoklady a spoločenské aspekty rozvoja osobného automobilizmu na území Slovenska v rokoch 1918 - 1938

Školiteľ:

Mgr. Zlatica Sáposová PhD., Spoločensko-vedný ústav SAV, Košice

Oponenti:

prof. PhDr. Dušan Škvarna PhD., Katedra histórie, Fakulta humanitných vied, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici;

doc. PhDr. Ján Mojdis CSc., Inštitút histórie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove,

PhDr. Ludovít Hallon CSc., Historický ústav SAV, Bratislava

Štruktúra dizertačnej práce:

Cieľom predkladanej práce bolo poukázať na podmienky rozvoja osobného automobilizmu na území Slovenska v medzivojnovom období analýzou jeho hospodárskych predpokladov a prostredníctvom sondy do pôsobenia združení organizovaného motorizmu a prevádzkovania živnostenskej osobnej automobilovej dopravy a vystihnúť proces premeny osobného automobilu z prostriedku vyjadrenia prestíže na prostriedok každodennej potreby.

Z hľadiska štruktúry, je predkladaná práca rozčlenená na tri ťažiskové kapitoly. Prvá kapitola predstavuje analýzu metodologických východísk. V troch podkapitolách je špecifikovaný charakter skúmanej problematiky, jej význam v kontexte súčasnej historickej vedy, stav jej spracovania a zhodnotenie prístupov v českej a slovenskej historiografii. Osobitne je tu prezentovaný aj náčrt možností ďalšieho výskumu, ako aj zhodnotenie východiskovej výskumnej bázy danej problematiky, v podobe archívnych a tlačených prameňov. Druhá kapitola približuje svojim obsahom problematiku hospodárskych predpokladov pre rozvoj osobného automobilizmu. V dvoch podkapitolách sú analyzované možnosti dostupnosti osobných automobilov, pridržiavajúc sa celoštátneho kontextu a rozvoj sektoru automobilových služieb. Vlastná podkapitola je venovaná rozvoju siete cestnej infraštruktúry na území Slovenska, ako osobitného predpokladu pre rozvoj osobného automobilizmu. Uvedená podkapitola je rozčlenená na dve úrovne, v rámci ktorých je analýze podrobená legislatíva a správa cestnej infraštruktúry, ako aj jej samostatné technické zabezpečenie. V rámci technického zabezpečenia siete cestnej infraštruktúry, je osobitný zreteľ kladený na výstavbu nových štátnych ciest, nakoľko vo vzťahu k štátnemu hospodárstvu, doprave a branným účelom, predstavovali pred neštátnymi cestami, jednoznačnú prioritu.

Tretia kapitola, mapuje prostredníctvom dvoch podkapitol, najvýraznejšie pôsobiace spoločenské aspekty, resp. vonkajšie prejavy rozvoja osobného automobilizmu. V prvej podkapitole je analyzované formálne pôsobenie a činnosť združení organizovaného motorizmu na území Slovenska. Obsahom druhej podkapitoly je náčrt obrazu používania osobných automobilov, ako prostriedkov každodennej potreby. Ako určitý „model“ tu slúži sonda do rozvoja a pôsobenia tzv. nepravidelnej osobnej živnostenskej automobilovej dopravy, teda autodrožkárskeho živnosti. Osobný automobil prostredníctvom zamestnaní tohto typu, opúšťal postulát luxusného, prestížneho artiklu a slúžil, ako pracovný prostriedok, resp. nástroj obživy, čím nadobúdala praktický rozmer. Proces premeny osobného automobilu z luxusu, na predmet každodennej potreby, však na území Slovenska, nenadobudol počas sledovaného obdobia natolko silnú intenzitu, ako napr. na území Českých krajín. To je zjavné hlavne v sledovaných počtoch evidovaných živností. Ako závažný problém tu tiež vystupuje neúplný, prípadne absentujúci materiál, v dôsledku čoho nie je možné vyvodzovať jednoznačné závery. V podkapitole je však poukázané na skutočnosť, že aj napriek potrebe doplnujúceho výskumu, nezaznamenalo každodenné používanie osobných automobilov na území Slovenska v medzivojnovom období, intenzitu, ktorá by prevládala ponímanie osobného automobilu, ako luxusného artiklu.

Mgr. Nikola Regináčová

Názov práce:

Vybrané populačné aspekty Košíc v 19. storočí a na začiatku 20. storočia (demografická dynamika, národnostná a náboženská štruktúra obyvateľstva)

Školiteľ:

Mgr. Zlatica Sáposová PhD., Spoločenskovedný ústav SAV, Košice

Oponenti:

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., Inštitút histórie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove;

PaedDr. Marián Gajdoš, CSc., Spoločenskovedný ústav SAV, Košice;

Mgr. Miroslav Michela, PhD., Historický ústav SAV, Bratislava

Štruktúra dizertačnej práce:

Hlavným cieľom dizertačnej práce bolo poukázať na zmeny populačného vývoja a štruktúru obyvateľov Košíc v 19. storočí a na začiatku 20. storočia na báze vybraných historicko-demografických faktorov.

Práca sa člení na tri kapitoly. V prvej, s názvom *Pramene a slovenská historiografia k problematike vybraných populačných aspektov mesta Košice v 19. storočí po rok 1921*, N. Regináčová analyzuje primárne a sekundárne pramene k skúmanej problematike. Súčasťou je výskum archívnych prameňov prevažne mestskej proveniencie. Spomínaný archívny materiál zahŕňa fondy Štátneho archívu v Košiciach, Archívu mesta Košice a Pobočka Boršodsko-Abovsko-Zemplínskeho archívu v Sátoraljaújhelyi. V tejto časti práce autorka zároveň hodnotí číselné údaje oficiálnych štatistických dokumentov, existujúce materiály demografického charakteru, lexikóny, zoznamy miest, geografické slovníky i ročenky, viažuce sa k spomínanej problematike.

Jadro druhej kapitoly práce nesie názov: *Populačné zmeny v počte mestského obyvateľstva Košíc*. Sú v nej analyzované príčiny nárastu a poklesu obyvateľov, vývoj ich početnosti v jednotlivých mestských častiach Košíc zasadených do historického kontextu v priebehu 19. storočia a na začiatku 20. storočia. Súčasťou podkapitoly sú charakteristiky základných biologických atribútov. V druhej kapitole autorka popisuje aj migračné pohyby, ako dôležitú súčasť hodnotenia demografickej dynamiky obyvateľov Košíc v inkriminovanom období.

Cieľom poslednej kapitoly dizertačnej práce nazvanej *Národnostná a náboženská štruktúra obyvateľov Košíc*, bolo rekonštruovať národnostnú a náboženskú štruktúru obyvateľov Košíc. Spracované údaje o obyvateľoch Košíc sú členené v chronologickej následnosti. Z dôvodu lepšej prehľadnosti číselných dát sú súčasťou dizertačnej práce grafy a tabuľky. Zámerom práce je systematizovať, triediť a vyhodnotiť demografické údaje, ktoré budú zároveň východiskom pre ďalší výskum historikov zaoberajúcich sa danou problematikou.